

Θεσσαλονίκη

του Κ. Παλαμά*

Λογοτεχνικά, ταξιδιωτικά, βιογραφικά και ιστορικά
— πεζά και ποιητικά — κείμενα για τη Θεσσαλονίκη και την ενδοχώρα της
από τις βιβλιοθήκες των **Γ. Κατσέα, Α. Χατζητόλιου και Ι. Μπισχινιώτη**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η θεσσαλή νεράιδα που σου χάρισε
τ' όνομά της
ποιος ξέρει! από τα μάγια θα σε μοίρανε
τα δικά της.
Ανάβρα εσύ δοξοπηγής, ανάμεσα
στους αιώνες!
Τη δόξα δε μοιράζουν μόνο οι άφταστοι
Παρθενώνες.
Θεριά, σαϊτιές, φωτιές, κουρσάροι, πόλεμοι
σε ρημάζουν,
λαοί την άνομη λύσσα τους επάνω σου
δοκιμάζουν.
Σε τραντάζουν, δε σε βουλιάζουν οι όργητες
δέρνουν χιόνια,

ο ήλιος σου βγαίνει ή δέρνει, θεός πεντάμορφος
/ παναιώνια.

Και πάντα πρωτοστάτης παραστάτης σου
θείος οπλίτης,
για το μάτωμα τρόμος, για το θρίαμβο
Μυροβλήτης.

Ο ποιητής που ξαγνάντεψε καλότυχος
τη θωριά σου
και γεύτηκε σε λίγα σου δαφνόφυλλα
τα φιλιά σου,
γονατιστός, για σένα ανάφτει του ύμνου του
τη λαμπάδα,
και λαχταρά σ' εσένα ξεσκεπάζοντας
την Ελλάδα!

* Ο Κωστής Παλαμάς (Πάτρα, 1859) κατέχει εξέχουσα θέση στο Ελληνικό Ποιητικό Πάνθεον. Ανανεωτής της πνευματικής μας ζωής, μαχητικός δημοτικιστής, βάρδος της ακαμήλευτης Μεγάλης Ιδέας και της συνέχειας του Ελληνισμού, άφησε ένα ογκώδες και πολύτιμο έργο. Παρά την κατά καιρούς παρασιώπηση της προσφοράς του από διάφορους ατάλαντους σύγχρονους κριτικούς και πανεπιστημιακούς που του καταλόγισαν «στόμφο», «εθνοκεντρισμό» κ.λπ. δεν υπήρξε κανένα αξιόλογο πρόσωπο της νεότερης ποίησής μας που να μην συνομίλησε τροφοδοτικά με το Έργο του. Τα μεγάλα συνθετικά έργα και οι συλλογές του «ο Δωδεκάλογος του Γύφτου», «Η φλογέρα του Βασιλιά», «Ίαμβοι και Ανάπαιστοι», «η Ασάλευτη ζωή», «τα Τραγούδια της Πατρίδος μου», «τα Μάτια της Ψυχής μου», «ο Τάφος», «ο Ύμνος της Αθηνάς», «οι Καημοί της Λιμνοθάλασσας», «οι Νύχτες του Φήμιου», η περίφημη «Φοινικιά» κ.ά. συμπεριλαμβάνονται στις ευτυχέστερες στιγμές της Ποίησής μας, ενώ — επίσης — δίδαξε στο Έθνος Γλώσσα, Σολωμό και Κάλβο. Η κηδεία του στις 28 Φεβρουαρίου 1943 έγινε αφορμή μεγάλης αντικατοχικής εκδήλωσης στη γερμανοκρατούμενη Αθήνα.

Στις 17 Δεκεμβρίου του 1927 (πανελλαδικές εκδηλώσεις για τα 50χρονα της λογοτεχνικής του προσφοράς) ο Ποιητής επισκέπτεται τη Θεσσαλονίκη, συνοδευόμενος από τα παιδιά του Λεάνδρο και Ναυσικά. Στον σιδηροδρομικό σταθμό τον υποδέχτηκε πλήθος κόσμου και δύο διακεκριμένοι ιατροί, ο δημαρχών Δέξιππος Αντωνιάδης και ο καθηγητής Αν. Μισιρόλογλου. Κατέλυσε στο «Μεντιπερράνεα», όπου τον περίμεναν ο Γενικός Διοικητής Μακεδονίας, το Δημοτικό Συμβούλιο, οι Πανεπιστημιακές Αρχές καθώς και πολλοί πνευματικοί αλλά και απλοί άνθρωποι. Το απόγευμα ανακηρύσσεται σε επίσημη τελετή επίτιμος δημότης και δίδεται το όνομά του σε οδό της πόλης, κοντά στην πλατεία Αντιγονιδών. Την Κυριακή 18/12 γίνεται πανηγυρική εκδήλωση στον κινηματογράφο «Διονύσια», όπου ο Ποιητής, μπροστά σε ένα ενθουσιώδες κοινό, εκφωνεί λόγο (Ο λόγος και οι λεπτομέρειες της επίσκεψης διασώζονται σε βιβλίο του παλαιού δημοσιογράφου Ν. Καστρινού και στις «Σελίδες Αυτοβιογραφίας» του Γ. Βαφόπουλου). Τη Δευτέρα 19/12 ο Παλαμάς παρευρέθη σε δεξίωση όπου τον προσφώνησε ο Μίλτος Κουντουράς, περπάτησε στον Κεδρηνό Λόφο, έδωσε αποχαιρετιστήρια ομιλία στη Μικρασιατική Λέσχη για την Τέχνη και την Ποίηση και αναχώρησε για την Αθήνα.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

[...] Όταν ο ιστορικός μιλά για την πολιτεία που ευτύχησα να πατήσω το χώμα της, τονίζει τη σπουδαιότητά της μέσα στους πολυκύμαντους μεσαιωνικούς καιρούς [...] Ένας ποιητής θαμπωμένος από το μεγαλόπρεπο τούτο παρουσίασμα της Θεσσαλονίκης [...] βλέπει τη χώρα αυτή παράπλευρα της θρυλικής πρωτεύουσας, καθώς θα έβλεπεν ο κόσμος άλλοτε στο πλάγι της βυζαντινής αυτοκρατορίσας μια αρχόντισσα [...]

Ο ποιητής που σήμερα σας μιλεί [...] δεν άναψε τον πυρσό μόνο μια φορά στην εικόνα μπροστά της κοσμοϊστορικής πολιτείας. [Σημ. Αναφορά στη Φλογέρα]

*Και της Θεσσαλονίκης βλαστοί πρωτοπαλλήκαρα
και πολεμάρχοι [...]*

*Μακεδονίτες ποταμοί, μακεδονίτες άντρες
ανταμωμένοι απάνου τη θεριεύουνε και στέκουν.*

Από τα νέα μου χρόνια [...] ίσα με τους αστραφτερούς καιρούς των βαλκανικών πολέμων [...] η Θεσσαλονίκη πρόσφερε στη φαντασία μου κάποιο μουσικό θέμα. Ο καβαλλάρης Μυροβλήτης [...] φώτισε με τη λάμψη του τον ευλαβητικό μου στίχο [...] Ακόμα χαϊδεύουν την ακοή μου [...] τα χρυσά λόγια του πρυτάνεως του Πανεπιστημίου σας. Τη μια φορά εκεί που σταματά με το χτύπημα του κονταριού του εμπρός από το κάστρο της Θεσσαλονίκης το φοβερό Ιωαννίτσι, όταν πορεύονταν εκδικητής του λαού του από τα τρόπαια του αδυσώπητου βυζαντινού του αντιμάχου. Την άλλη φορά, εκεί που προστάζει τα καράβια ν' αρμενίσουν προς την αγαπημένη του πόλη για να χτυπήσει πρώτος νικηφόρα τον εχθρό με τη σφεντόνα του.

Ο Άγιος, τιναγμένος καθώς τον θέλουν από τη μυστηριακή διπλή φύση του αρχαίου Καβείρου, με τον τροπαιοφόρο του δίδυμο αδερφό πάντα συνταιριασμένος [...] πλουτίζει την εκκλησιαστική μας ποίηση με τροπάρια [...] και δε μου φαίνεται παράφωνο να σημειώσω τους λόγους του Κωνσταντίνου Σάθα: «Ο Άγιος Δημήτριος είναι ο κατ' εξοχήν των Ελλήνων ήρωας. Ενώ εν τοις άλλοις αγίοις πάσα ιδέα πατρίδος απεινίγη εν τη μουσική Σιών, ο Άγιος Δημήτριος στο χέρι του, φοίνικα στη γλώσσα του και φοίνικα στα πόδια του, το λάβαρο της νίκης, το σύμβολο του Γένους, αφιέρωσα κι εγώ στα πατριωτικά μεθύ-

Ο ποιητής Κωστής Παλαμάς στη Θεσσαλονίκη του 1927 στο πλαίσιο βράβεισής του με εκπροσώπους του πνευματικού κόσμου της πόλης.

σια περασμένων εποχών, το στίχο μου [...] [Σημ: Αναφέρεται στο ποίημα «Στη χώρα που αρματώθηκε» από τη συλλογή «Η Πολιτεία και η μοναξιά», Οκτώβριος 1912]

*Εσύ που θρόνος σου η Θεσσαλονίκη
Μακεδονίτη, ακρίτα, καβαλλάρη,
Φώτισέ μας το δρόμο προς τη νίκη*

*Του μήνα που γιορτάζει Σε είν' η χάρη
Βάρβαρος τότε οχτρός σου· Τούρκος τώρα.
Μα το βαρβαροφάγο Σου κοντάρι*

*χίλιασέ το κι αρμάτωσε τη χώρα.
Ας ακουστεί ξανά το πρόσταγμα Σου
Στα καράβια μας τα θησαυροφόρα [...]*

Τιμή μου απονέμεται και χαρά μου γίνεται μέσα εδώ στην κοσμοϊστορική Πολιτεία [...] ψυχών που θα τον πρόσεξαν και που θα τον αγάπησαν τον στίχο μου στα ξετυλίγματα και στα ταξίδια του προς τις χώρες του ιδανικού [...] Γιατί και ο θαυμαστής [...] είναι κι εκείνος και κατά τον δικό του τρόπο ποιητής. Στηρίζει, συνεχίζει και συμπληρώνει το έργο του καλλιτέχνη [...]

Συγχωρήστε με, ασυνήθιστος καθώς είμαι να συγκεντρώνω κόσμο πανηγυρικό, αταξίδευτος εγώ και σχεδόν ακοινωνήτος [...] καταλήγοντας εδώ, δε βρίσκω προσφορώτερα ευχαριστήρια παρά τους [...] στίχους φημισμένου ξένο ποιητή:

*Εγώ ποτέ μου δεν ορέχτηκα άλλη δόξα
Παρά τη δόξα που έχει ο σίχος του ποιητή
Όταν αρέσει στη φωνή
Που τότε λέει και τον ξαναλέει*